תוספות יום טוב על מסכת הוריות

תוספות יום טוב

geulaquiz.com

הקדמה

א הורו בית דין. פליגי בסוף פרקין איזה ב״ד.

על אחת מכל מצות. פי׳ הר״ב שחייבים על זדונה כרת. עיין במשנה ג׳ פרק ב׳:

והלך היחיד וכו׳ פטור. דתניא אם נפש אחת תחטא בשגגה בעשותה (ויקרא ד׳:כ״ד) הרי אלו מיעוטין. העושה מפי עצמו חייב. בהוראת בית דין פטור. ועיין מ״ש במשנה ה׳ פ״י דשבת. ומ״ש הר״ב רוב יושבי א״י. גמ׳. שנאמר (מלכים א ח׳:ס״ה) ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבא חמת עד נחל מצרים וגו׳ דמלבא חמת עד נחל מצרים ל״ל אלא ש״מ הני הוא דאקרי קהל אבל הנך [דבח״ל] לא אקרי קהל. ומ״ש הר״ב או רוב השבטים וכו׳ דכתיב (ויקרא ד׳:י״ג) ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר דהיינו שהורו בית דין לעבור. הקהל ועשו. מעשה תלוי בקהל ורובו ככולו בכ״מ. ומ״ש ואז בית דין מביאין לא משום דס״ל כר״מ דסוף פרקין אלא צבור מביאין כר״י דהתם. ומשום דבשביל הוראת הב״ד מביאין שפיר קאמר ב״ד מביאין. וכן הרמב״ם בר״פ י״ב מהל׳ שגגות כתב ב״ד מביאין ואח״כ פסק דצבור מביאין ופירש הכ״מ כמ״ש.

או תלמיד והוא ראוי להוראה וידע שטעו. ומסקינן בגמרא דאי ראוי להוראה לא צריכא דמה לי הוא מה לי אחד מהן אלא משנה יתירה קמ״ל דאפילו גמיר ולא סביר סביר ולא גמיר שאינו ראוי להוראה אפ״ה חייב ומסיים הרמב״ם בפ׳ י״ג מהלכות שגגות אבל אם היה עם הארץ הרי זה פטור. שאין ידיעתו באיסורין ידיעה ודאית.

בין שעשו ועשה עמהם בין וכו׳. זו ואצ״ל זו קתני. גמרא:

הורו בית דין. ועשו רוב צבור על פיהם. רש״י:

[*רבי אליעזר אומר וכו׳. כתב הר״ב והלכה כר״א וכ״כ הרמב״ם ומשום דר״ע כוותיה ס״ל:

שהיושב בביתו. אמר ליה ר״ע לפי שהיושב בביתו וכו׳. רש״י:

הרי אלו פטורין. פירש הר״ב דכתיב ונעלם דבר [כדתנן בסיפא] קרי ביה ונעלם מדבר מ״ם דונעלם שדיא אדבר. ומ״ס נדרשת לפניו ולאחריו וקרי ביה ונעלם מדבר. רש״י. ועיין במשנה ב׳ פרק דלקמן לענין עבודה זרה:

יש נדה בתורה אבל השומרת וכו׳. ומשכחת לה נמי כי הא דתנן פ״ב משנה ד׳:

אבל המוציא מרה״י לרה״ר פטור. פירש הר״ב דאמרי וכו׳ דכתיב אל יצא. ודרשינן לא תפיקו ועמ״ש ריש שבת בדבור ושתים שהן ארבע וכו׳ ובגמרא והא כתיב ולא תוציאו משא מבתיכם דירמיה י״ז [כ״ב] [ומשני דאמרי דהוצאה והכנסה הוא דאסור מושיט וזורק שרי] ומ״ש הר״ב זריקה והושטה. עיין פי״א דשבת משנה ב׳ וד׳:

וידע א׳ מהן שטעו וכו׳ פירש הר״ב דאמר קרא ואם כל עדת וגו׳ עד שיהיו כולם מסכימין בשגגה. הכי אמר רבי יוחנן ד״ג ובמסקנא לא קאי אלא אי איכא כולם הויא הוראה. אי לא לא. והיינו דתנן ואמר להם טועים אתם דאי לא אמר הכי כיון דכולם היו הוי שגגת ב״ד:

או שלא היה מופלא של ב״ד שם. ואפילו היה מנינם שלם. ר״ל שבעים ואחד. הרמב״ם. וטעמא בגמ׳ מפני מה [אמרו] הורו בדבר שהצדוקים מודין בו פטורין [כדפירש הר״ב לעיל] מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו. לא היה מופלא של ב״ד שם נמי פטורים. מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו:

או זקן שלא ראה לו בנים. וכן העתיק הר״ב גם הרמב״ם בפירושו. אבל בחבורו (פי״ג הלכה א׳ מה״ש) כתב או זקן או שלא ראה בנים וכן בברייתא פרק ד׳ דסנהדרין דף ל״ו. אין מושיבין בסנהדרין זקן וסריס. ומי שאין לו בנים. והעתיקה הרמב״ם בפ״ב [הלכה ג׳] מהלכות סנהדרין. וכתב זקן מופלג בשנים. ובפירוש רש״י זקן ששכח כבר צער גידול בנים ואינו רחמני:

עד שיהיו כולם ראויים להוראה. פירש הר״ב שנאמר בסנהדרין והתיצבו שם עמך. עמ״ש בזה במשנה ה׳ פ״ד דקדושין [ד״ה ולא] דלמסקנא מונשאו אתך נפקא:

מביאין פר. רבי מאיר כדאית ליה. ור׳ יהודה כדאית ליה. ור״ש כדאית ליה. במתני׳ דלקמן. רש״י:

מזידין ועשו שוגגים וכו׳ פטורים. פירש הר״ב דמזיד לאו בר קרבן. ולשון רש״י דאם כל עדת ישראל ישגו כתיב דבעינן שוגגים בבית דין.

שנים עשר שבטים מביאין. כתב הר״ב דסבר ר׳ יהודה כל שבט ושבט אקרי קהל שנאמר ויעמוד יהושפט בקהל יהודה. ובגמרא [דף ה׳ ע״ב] מתקיף דלמא שאני התם דהוי [נמי] בנימין אלא מדכתיב (בראשית מ״ח:ד׳) ויאמר אלי וגו׳ ונתתיך לקהל עמים ומאן איתיליד ליה בנימין. וליכא למימר דהכי קאמר דלכי מתיליד בנימין הוי שנים עשר שבטים קהל. דא״כ ביהושפט אע״ג דהוי תרי אמאי אקרו קהל. וא״ת י״ג שבטים הוה ליה למימר דהא איכא

מנשה ואפרים. לא קשיא דמסקינן בגמרא [דף ו' ע"ב] דלא נאמר על שם אחיהם יקראו בנחלתם אלא לנחלה. ובדגלים ונשיאים לחלוק כבוד לדגלים ונשיאים:

רש"א י"ג פרים. פי' הר"ב שאין ב"ד מתכפרים וכו' דבוהקריבו הקהל דריש ה' דהקהל:

שאף אלו שלא חטאו מביאין ע"י החוטאין. דדריש קהל הקהל [*לגרירה שאותן שלא חטאו יהיו נגררים אחר החוטאים] ור"מ לא דריש. ובמ"ג פ"ב דסוטה דריש ליה ר"מ אלות האלות. ותו דר"י הכא דריש ה' לרבויא והתם דריש למעוטי. כבר תמהו זה בתוס' דהתם דף י"ז. ומ"ש הר"ב ואפילו עשה שבט אחד והוא רוב ישראל וכו' הכי תניא בגמרא [דף ה' ע"ב] ודייקינן נמי מדתנן לקמן ושאר כל השבטים פטורים. דלא צריכא. דממילא שמעינן מדתנן אותו שבט חייב. אלא הא קמ"ל דבהוראת ב"ד הגדול. שאר שבטים חייבים ועיין לקמן:

רש"א ח' פרים. דס"ל מעיני הקהל. כדאמרי אינשי מעיני דפלניא. וה"נ ה"י לשמוש אתא. מעיני של קהל:

ובעבודה זרה. אע"ג דרבי יהודה לא תני בעבודה זרה משום דממילא אתיא איצטריך ליה לר"ש למתני בהדיא. דלא תימא כיון דמיקל מדרבי יהודה ה"מ בשאר מצות. אבל בעבודה זרה דחמירא להביא פר ושעיר. אימא דמודה. הלכך צריכא. ועמ"ש בפ"ב מ"ב:

הורו ב"ד של א' מן השבטים וכו'. אותו השבט חייב. דר' יהודה ה"י דהקהל דמעיני הקהל. נמי דריש.

ועשה אותו השבט. פי' הר"ב ואין כאן רוב מנין וכו' ודברי תימה הן דמשמע דאי הוו רוב מנין אפי' שאר שבטים חייבים והא ליתא. דלא אמרן לעיל בסמוך דשבט א' מחייב שאר שבטים אלא בהוראת ב"ד הגדול. כמ"ש שם. וז"ל הרמב"ם לדעת ר' יהודה שבט א' שעשה בהוראת ב"ד הגדול שאר השבטים מביאין על ידו כשהיה רוב הקהל ולפיכך אומר בכאן ושאר שבטים פטורים. לפי שהיה אותו השבט עושה בהוראת עצמו. ע"כ:

ב **הורה כהן משיח.** והוא מופלא ראוי להוראה. גמ':

מביא פר. שנאמר בפ' ויקרא אם הכהן המשיח יחטא וגו' והקריב וגו' פר וגו' [ועיין לקמן מ"ו] ובגמ' פשיטא אמר אביי הב"ע כגון שהורה ושכח מאיזה טעם הורה. ובשעה (שטעה) [צ"ל שעשה] אמר הריני עושה על דעת הוראתי מהו דתימא כיון דאילו מתידע ליה הדר ביה. כמזיד דמי. ולא לחייב [קרבן] . קמ"ל.

מזיד ועשה שוגג פטור. לגמרי קאמר כמ"ש במ"ג:

שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת ב"ד. כדפי' הר"ב במ"ג:

מתכפר לו בפ"ע. כגון דמורו בתרי איסורי ב"ד בחלב. והוא בעבודה זרה. [א"נ אפכא כדאיתא בגמ'] (דף ז' ע"ב) דאי הורה הוא בפ"ע. ולא הורו ב"ד כלל לא אצטריך למתני דחייב להביא פר דמקרא מלא הוא אלא כי אצטריך למתני כגון דהורו בב' איסורי. רש"י:

שאין ב"ד חייבין וכו'. לשון הר"ב כלומר דין הוא שהמשיח מתכפר וכו'. וכן פירש"י וההוא דפירש הר"ב לעיל דנפקא לן מקרא דכתיב על חטאתו. הכי איתא בברייתא. אבל ק"ל דבגמ' מייתי לה אמתני' וקאמר מה"מ דת"ר וכו'. ואי איתא דמתני' אשאין סמיך. מאי קשיא ליה. ומאי מהדר ליה. הא מתני' גופא תני טעמא. אלא נ"ל דתנא דידן לאו לראיה מייתי אלא מילתא באפי נפשה היא. וה"ק ואין. וכה"ג ריש פ"ק דביצה [מ"ב] שאפר כירה וכו' מפרשי' בגמ' ואפר כדפי' הר"ב שם וכבר כתבתי בסוף פ"ו דערובין [ד"ה שאין] בשם הרא"ש דמפרש לה הכי במתני' דהתם. ואע"ג דלא אתמר עלה בגמ' כלום. ושם הבאתי לו ממשניות אחרות לראיה לדבריו. וכך נ"ל נמי הך דהכא דהוי כמו ואין. ומשום כהן משיח נסיב לה הכא. אע"ג דלענין ב"ד כבר תנן לה לעיל פ"ק מ"ג. וא"נ איידי אינך דאין חייבים וכו':

שאין ב"ד וכו'. רש"י פי' ר"מ היא דאמר לעיל סוף פ"ק ב"ד מביאין וכו' ולפי מה שכתבתי לעיל בריש הפרק [ד"ה והלך]. בשם הכ"מ אין לדקדק במאי דתני ב"ד.. וככ"ע אתיא: וכן המשיח. כדפירש הר"ב במשנה דלקמן:

לא בעבודה זרה. דתנו רבנן לפי שיצאה עבודה זרה לדון בעצמה [פירוש רש"י שיצאה מכלל פר העלם דבר של צבור לדון בעצמה בהבאת פר ושעיר ע"כ]. יכול יהו חייבים על עקירת מצוה כולה נאמר כאן מעיני כו':

וכן המשיח. פירש הר"ב אינו חייב קרבן וכו' ולא כתב אינו חייב פר. כמ"ש בצבור. מטעמא דכתב רש"י דמשיח פטור מכלום כדאמר לקמן בפרק בתרא [דף י"א] מעם הארץ פרט למשיח דאינו מביא בשגגת מעשה כלל. ועיין בפירוש הר"ב משנה ז' בדברי ר"ש:

ולא בעבודה זרה וכו'. פירש הר"ב דילפינן עבודה זרה משאר מצות מגזרה שוה כו' דבעבודה זרה לא כתיב בית דין. דהא כתיב ואם מעיני העדה נעשתה בשגגה והיינו מעשה. ומעשה אינו תלוי בב"ד. רש"י לעיל דף ז' ע"ב:

אין חייבין. אפשר לי לומר דהא דדייק תנא למתני אין חייבין והוי מצי למתני ולא בעבודת כוכבים אלא וכו' וכדתנן לעיל וכן לקמן דמשום דבשגגת מעשה פליג ר' כדתניא בגמ' וה"א דמתני' ר' היא ומש"ה לא קתני וכן משיח. קמ"ל במאי דתני אין חייבין כלומר דאף כהן משיח אינו חייב אבל בגמ'

דייק לה כי היכי דבסיפא לא קתני וכן משיח. וליכא מאן דפליג אלא ה״ה ה״נ ה״ה. ואיכא למידק אמאי נסיב מסיפא ולא מרישא:

אין ב״ד חייבין עד שיורו בדבר שזדונו כרת וכו׳. פי׳ הר״ב שכל הכריתות שבתורה הן שלשים ושש [ומני להו בריש כריתות] ועל כולן חייבין על שגגתן חטאת דכתיב (במדבר ט״ו:כ״ט-ל׳) תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה וגו׳ הוקשה כל התורה כולה לע״ז מה להלן ע״ז [כדפי׳ הר״ב סוף פ״ק] שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. אף כאן שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. וילמד עליון. פ׳ דכי תשגו דבצבור. מתחתון. מדכתיב ואם נפש וכתיב תורה אחת וגו׳ גמרא [דף ח׳]. ומ״ש הר״ב חוץ מחמשה. דטומאת מקדש וקדשיו תרתי. טמא הבא למקדש וטמא האוכל קדש:

[*וכן המשיח וכו׳. עיין מ״ש במשנה ז׳ בדבור המתחיל אשם ודאי וכו׳]:

אין חייבין על עשה וכו׳. פירש הר״ב ב״ד שהורו. וכן פירש״י משום דכהן משיח פלוגתא בסוף פרקין בגמ׳ [דף ח׳].

על עשה שבמקדש. פירש הר״ב כגון שנטמא במקדש וכו׳ כדתנן במשנה ג׳ פ״ב דשבועות:

ואין מביאין אשם תלוי וכו׳. כתב הר״ב שכל דבר שחייבין על שגגתו וכו׳ [עיין בריש מתניתין ז׳] יליף לה בגמרא דבחטאת קבועה כתיב ואם נפש וגו׳ מכל מצות ה׳ וגו׳ ואשם. ובאשם תלוי כתיב נמי מכל מצות ה׳ וגו׳ ואשם. וכ״כ הר״ב במשנה ב׳ פרק ה׳ דכריתות. ומ״ש הר״ב וטומאת מקדש הואיל ואין חייבין על שגגתו חטאת. ר״ל קבועה. אבל עולה ויורד לא קרינן חטאת סתמא:

פרוש מן הנדה. כשנטמאה בשעת תשמיש כדפירש הר״ב. ומשנה ד׳ פ״ב דשבועות כתבתי מנא יליף לה. ורש״י שפירש בכאן פרוש מן הנדה. כלומר בסמוך לווסתה לא דק דההיא מלתא אחריתא התם בברייתא ולא קאי אמתניתין:

ומצות לא תעשה לא תבא אל הנדה. פירוש כשנטמאה בשעת תשמיש. ויליף לה בגמ׳ פרק ב׳ דשבועות דף י״ח דכתיב (ויקרא י״ח:י״ט) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב. ולא תקרב נמי לא תפרוש הוא דכתיב [ישעיה ס״ה ה׳] האומרים קרב אליך אל תגש בי כי קדשתיך פירש״י ליצני הדור היו אומרים לנביא עמוד בעצמך אל תגש בי שלא אטמאך שאתה קדוש ואני טמא. קדשתיך. טמאתיך. כמו הן ישא איש בשר קדש. (חגי ב׳:י״ב) וכמו פן תקדש (דברים כ״ב) :

אין חייבים וכו׳. פירש הר״ב לא ב״ד ולא המשיח. וכן פירש״י ולפי מאי דפי׳ במתני׳ דלעיל בב״ד ולא במשיח משום דר׳ עקיבא פליג בסוף פירקין. ה״נ לא ה״ל לפרש אלא בב״ד דבכולן פליג:

על שמיעת הקול וכו׳. ועל טומאת מקדש וקדשיו. ובדין הוא דלא אבעי למתני דהא תני לעיל אין חייבין על עשה ועל ל״ת שבמקדש. וטעמא משום דהוה בעולה ויורד. וה״ה על שמיעת קול ועל בטוי שפתים דב״ד פטור. והא דקתני הכא משום דבעי אפלוגי רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא. רש״י.

ועל ביטוי שפתים ועל טומאת וכו׳. וה״ג נמי במשנה ד׳ פ״ב דכריתות ויראה לי טעמא אע״ג דבכתוב קדים טומאת מקדש הואיל ואין המקדש קיים. ובטוי שייך בכל זמן להכי אקדמה:

והנשיא כיוצא בהם. פירש הר״ב מלך ששגג וכו׳ ולא בעינן שהורה שאין שגגתו תלויה בהוראתו. וחייב על שגגת מעשה בלבד דלא כב״ג. וכדתניא בגמרא בריש פירקין. ומ״ש הר״ב דבכל הנך כתיב ואם לא תגיע וגו׳ יצא מלך וב״ג כו׳. הכי איתא בברייתא בגמרא [דף ט׳]. והרמב״ם הקדים וכתב. וכן כהן גדול לדעת רבי יוסי פטור וכו׳ לפי שנאמר וכו׳. ומ״ש הר״ב שאינן באין לידי עניות מסיים בברייתא נשיא דכתיב (ויקרא ד׳:כ״ב) ועשה אחת מכל מצות ה׳ אלהיו מי שאין על גבו אלא ה׳ אלהיו פירש״י דהיינו מלך ומלך לעולם עשיר הוא. משיח דכתיב (שם כ״א) והכהן הגדול מאחיו. בנוי בכח בחכמה ובעושר וכו׳. כמ״ש הר״ב במשנה ג׳ פרק קמא דיומא:

רבי עקיבא אומר הנשיא חייב בכולן. כתב הר״ב והאי דכהן משיח פטור וכו׳ לדברי רבי עקיבא וכו׳ לא דייק בלישניה דאכתי לא שמענו דס״ל דפטור וכתב והאי וכו׳. דאי משום דלא נקט אלא נשיא. הא רבי יוסי הגלילי נמי לא נקט אלא נשיא ושניהם שוים לדידיה. ואין לומר דלרבי יוסי דפוטר בנשיא. כי תידוק הא משיח חייב הוי לחומרא. דהא ליתא דכי מחמרינן לחיוביה קא מייתי חולין לעזרה. ולשון הרמב״ם ור״ע אומר נשיא חייב לפי שנאמר וכו׳ אמנם כהן גדול אינו חייב וכו׳. לדעת ר״ע וכו׳. ומ״ש הר״ב וכיון שמיעטו הכתוב מעשירית האיפה. נתמעט נמי וכו׳ דכתיב בסוף אותה פרשה וכו׳ מאחת מאלה וכו׳. מדכתיב בסוף ולא כתביה בדלות. אי נמי בעשירות דייקינן אבל מלישנא דאחת לחוד לית לן למידק דא״כ הא כתיב (שם ה׳) והיה כי יאשם לאחת מאלה ואימא הכי נמי כל המתחייב באחת מתחייב בכולן. ושאין מתחייב באחת אין מתחייב בכולן. ואמאי רבי עקיבא מחייב הנשיא חוץ משמיעת קול. גמרא (שם) :

שהמלך לא דן ולא דנין אותו. הכי תנן במשנה ב׳ פרק ב׳ דסנהדרין ואסיפא סמיך. דתני סיפא לא מעיד ולא מעידין אותו. ויש ספרים דגרסי הכא הסיפא נמי. ואע״ג דמוקמינן לה התם במלכי ישראל כדפי׳ הר״ב שם. הרי כתבתי גם שם דלא אמעוטי מלכי בית דוד מן לא מעיד. אלא בעידי נפשות דחמירי.

אבל בשאר עדות אין מעידין אפילו מלכי בית דוד. משום דצריכים לעמוד. וכתיב שום תשים וגו'. וס"ל לרבי עקיבא דכיון דאין הנשיא בכלל עדות הלכך לא שייך בהו שמיעת קול. אפילו בעדות שיכולין להעיד. והשתא אתי שפיר דהר"ב והרמב"ם פסקו דלא כר' עקיבא. ואע"ג דטעמא קאמר. משום דהאי טעמא לא מכרעא כלל למעוטי מלך משמיעת קול היכא דשייך גביה. והכ"מ בפ"י מהלכות שגגות כתב דלא מכרעא משום דראייתו של רבי עקיבא במלכי ישראל היא. ע"כ. ואי אפשר דתסגי לן בהא. דא"כ תקשה אדרבי עקיבא. דלאו ראיה היא כלל. דהא קרא כתיב (ירמיהו כ"א:י"ב) דינו לבקר משפט. אלא כדכתבתי. אבל מכל מקום קשיא לי דהכא פסקו הר"ב והרמב"ם בפירושו. וכן בפ"י מהלכות שגגות דלא כרבי עקיבא. והמלך חייב. ובריש פ"ד דשבועות דתנן שבועות העדות אינה נוהגת אלא בראויין להעיד. ממעטינן מלך כמו שכתבתי שם. וכן כתב בריש פ"י מהלכות שבועות. וצריך עיון. ומה שכתב הר"ב והא דתנינן אין חייבים וכו'. וכך כתב הרמב"ם בסוף פרקין. כלומר ותקשה סתמא אסתמא:

מביא כשבה ושעירה. או או קתני. כדכתיבי קראי בהדיא בפרשת ויקרא. וכן והנשיא שעיר. שם בכתוב.

ומשיח ובית דין מביאין פר. כדפירש הר"ב במשנה ג':

ובית דין פר ושעיר. כדכתיב בפרשת שלח לך. ואמר לעיל [משנה ג' בפי' הר"ב] יליף מעיני מעיני. מה להלן ב"ד. אף כאן בית דין רש"י:

ומשיח ובית דין פטורין. פי' הר"ב דכתיב בקרבן צבור ונודעה וכו'. ומשיח כבית דין. שאין חטאו ושגגתו שוה (כמו הב"ד כדלקמן). [וכמ"ש הר"ב לקמן] אבל נשיא אין שגגתו תלוי בהוראתו כמו שכתבתי במשנה ה':

אשם ודאי היחיד והנשיא והמשיח חייבים. דכתיב באשמות ואם נפש אחת. ונשיא ומשיח. בכלל נפש אחת הן. והא דתנן לעיל משנה ג' אין חייבים אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. וכן המשיח ואשם ודאי אין שגגתו חטאת. הכי משמע וכן המשיח דגבי אשם ודאי פר הוא דלא יביא אבל אשם ודאי יביא כהדיוט. רש"י.

ובית דין פטורין. פי' הר"ב שאין להוראת ב"ד עסק בהן. ואין אשם בא וכו' כמו שכתבתי במשנה ג' דאין חייבים אלא על דבר שזדונו כרת וכו':

והיחיד והנשיא והמשיח חייבים. דכולן בכלל נפש אחת הן. רש"י:

אלא שאין כהן גדול חייב וכו'. מה שכתב הר"ב וכהן משיח אינו חייב וכו' כדמוכח לעיל בפירקין במשנה ג' כמו שכתבתי שם:

דברי ר"ש. כתב הר"ב שאין הלכה כמותו וכ"כ הרמב"ם. ואני תמיה דהא סתם לן רבי כוותיה במ"ד פרק בתרא דפרה. וכ"ש דסדר טהרות האחרון. ועי' מ"ש בר"פ בתרא דסוטה בענין מחלוקת ואח"כ סתם. והראב"ד בפ"י מהל' שגגות השיג על הרמב"ם וכתב המשיח אינו חייב בטומאת מקדש וקדשיו. ונראה בעיני שממשנה זו יצא לו. ומה שפוטר המלך משמיעת קול כר"ע דלעיל. ומסתלקין מעליו בזה כל קושיות הכ"מ.

ומה הן מביאין. נ"ל דדברי ת"ק הן. דמהדר על שמיעת הקול ודעמיה. וקאי איחיד. נשיא ומשיח. ולא הבינותי דברי רש"י בזה:

ג והנשיא מביא שעיר. פי' הר"ב דכתיב על חטאתו אשר חטא. וכן לשון הרמב"ם בפירושו גם בחבורו בסוף הלכות שגגות. ואני תמיה שזה הכתוב בפרשת כהן משיח כתיב. והכי דריש ליה בברייתא בגמרא. לענין כהן משיח שעבר ואח"כ חטא. שמביא חטאתו משעבר דכתיב על חטאתו וכן הוא גם בתורת כהנים. ואפשר דאגב ריהטא נסבי להאי קרא. וכונתם היתה אהא דכתיב גבי נשיא או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא את קרבנו. ודרשי כאשר חטא מביא את קרבנו. אלא שלא ראיתי בגמרא ובת"כ דדריש לה כלל. ולהכי מסתבר דאין צריך קרא לכשחטא ואחר כך עבר שיביא כשחטא:

כהן משיח מביא פר. כבר כתבתי לעיל מהיכא יליף לה [בגמרא ות"כ] ומ"ש הר"ב שאין בין כהן העובד לכהן שעבר אלא עבודה וכו'. וכן כתב הרמב"ם בפירושו. ותימה דבמתני' ד' תנן דזה וזה שוין בעבודת יה"כ וכ"ש עבודת שאר הימים. ודאם רצה כ"ג להקריב מקריב. כדתנן במשנה ב' פרק קמא דיומא והכי תניא בהדיא בגמ' דשוין בהקרבה כל יום. ובמשנה ט' פרק קמא דמגילה כתבו דלכל שאר הדברים שוין חוץ מפר יה"כ ועשירית האיפה. וכ"כ [הרמב"ם] בסוף ה' שגגות. ובפ"ק דיומא דף י"ב. פסק רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי דאמר ראשון חוזר לעבודתו. שני אינו ראוי לכהן גדול משום איבה. ולא לכהן הדיוט משום מעלין בקדש ואין מורידין. ומיהו מסיק התם דמודה רבי יוסי שאם עבר ועבד עבודתו כשרה.

והנשיא כהדיוט. ונייתי נשיא שעיר מק"ו ומה משיח שאין מביא חטאת בשגגת מעשה מביא חטאתו משעבר. נשיא שמביא [חטאת] בשגגת מעשה אינו דין שמביא חטאתו משעבר. ת"ל אשר נשיא יחטא. כשהוא נשיא אין כשהוא הדיוט לא. גמרא:

עד שלא נתמנו חייבין. כהדיוט ומשנתמנו פטורין ומשמע דלגמרו פטרינהו. וז"ל רש"י דרבי שמעון חטאת וידיעה בעי. וה"ה דפליג ר"ש ברישא דקתני נשיא שחטא ואח"כ עבר מגדולתו מביא שעיר. דר"ש קאמר נמי דאם נודע לו משעבר דאין מביא שעיר דחטאת וידיעה בעי כשהוא נשיא. ע"כ:

ואין בין כהן משמש. היינו ראשון שחזר לעבודתו. לכהן שעבר. היינו שני שמינו תחתיו. דלאחר שנעבר [פסול] הראשון מעבירים השני. רש"י. וכ"כ הר"ב במשנה ט' פ"ק דמגילה:

זה וזה שוים וכו׳. בפרק קמא דמגילה כתב הר״ב ומקריבין אוננין והכי תניא הכא בגמ׳:

כל התדיר מחבירו קודם את חבירו. פירש הר״ב דאמר קרא מלבד עולת הבקר וכו׳. עיין עוד מזה בריש פ״י דזבחים:

וכל המקודש מחבירו וכו׳. כתב הר״ב דהכי אשכחן בכהן וכו׳ לפתוח ראשון. פירש רש״י. לקרות בתורה. עיין משנה ת׳ פרק ה׳ דגיטין. ולברך ראשון פירש רש״י בזמון:

האיש קודם לאשה להחיות וכו׳ והאשה קודמת לכסות. פירש הר״ב שבושתה מרובה וכו׳. להחיות מסיק ב״י טור י״ד סימן רנ״א דהכי פירושו להצילם אם הם טובעים בנהר וכיוצא בזה. ונקיט כסות וה״ה לאכילה דחד טעמא הוא.

כהן קודם לוי. גמ׳. שנאמר בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים. [ד״ה א׳ כ״ג י״ג]. ועיין מ״ש הר״ב במ״ח פ״ה דגיטין. והרמב״ם בפירושו מנה עוד מעלות. ע״ש. ובחבורו סוף פ״ד מהלכות כלי המקדש:

ישראל לממזר. והרמב״ם בפירושו. וכן בחבורו סוף פרק ח׳ מהלכות מתנות עניים כתב ישראל לחלל. דבת חלל פסולה לכהונה. וחלל לשתוקי. ושתוקי לאסופי. ואסופי לממזר. שהממזר ודאי והאחרים ספק.

וממזר לנתין. כתב הר״ב זה בא מטפה כשרה וכו׳. גמ׳. ואפי׳ ממזרת שילדה מעובד כוכבים ועבד שהולד ממזר כדמוכח ממתנו׳ דספ״ג דקדושין וכ״כ הרמב״ם פט״ו מה׳ אסורי ביאה. וטור א״ה סי׳ ד׳. מ״מ יש בו מקצת כשרות מהאם. דהא אמרי׳ בסוף פ׳ המפלת (נדה דף ל״א) ג׳ שותפין באדם הקב״ה אביו ואמו וכו׳:

גר קודם לעבד. פי׳ הר״ב זה לא היה בכלל ארור וזה היה בכלל ארור גמ׳. וכתב הרמב״ם ר״ל ממה שכתוב בתורה ארור כנען. ועיין מ״ש בשם רש״י רש מתני׳ ג׳ פ״ק דקדושין:

וכהן גדול עם הארץ. בזמן בית שני שלא דקדקו לקיים והכהן הגדול [מאחיו] שיהא גדול בחכמה וכו׳ כמ״ש פ״ב משנה ה׳. כדפירש הר״ב במשנה ג׳ פ״ק דיומא:

קודם לכהן גדול עם הארץ. ועיין בפירוש הר״ב במ״ח פ״ה דגטין.

סליק לה מסכת הוריות וכולה סדר נזיקין בסייעתא דשמיא

אנא מהודה לעתיקא דעתיקין. שזיכני להשלים סדר נזיקין. ובכן מיסוד נבוני לחשים. הנני יוסף גם בסדר קדשים.

פרק א

א **הורו בית דין.** פליגי בסוף פרקין איזה ב״ד.

על אחת מכל מצות. פי׳ הר״ב שחייבים על זדונה כרת. עיין במשנה ג׳ פרק ב׳:

והלך היחיד וכו׳ פטור. דתניא אם נפש אחת תחטא בשגגה בעשותה (ויקרא ד׳:כ״ד) הרי אלו מיעוטין. העושה מפי עצמו חייב. בהוראת בית דין פטור. ועיין מ״ש במשנה ה׳ פ״י דשבת. ומ״ש הר״ב רוב יושבי א״י. גמ׳. שנאמר (מלכים א ח׳:ס״ה) ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבא חמת עד נחל מצרים וגו׳ דמלבא חמת עד נחל מצרים ל״ל אלא ש״מ הני הוא דאקרי קהל אבל הנך [דבח״ל] לא אקרי קהל. ומ״ש הר״ב או רוב השבטים וכו׳ דכתיב (ויקרא ד׳:י״ג) ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מהיינו שהורו בית דין לעבור. הקהל ועשו. מעשה תלוי בקהל ורובו ככולו בכ״מ. ומ״ש ואז בית דין מביאין לא משום דס״ל כר״מ דסוף פרקין אלא צבור מביאין כר״י דהתם. ומשום דבשביל הוראת הב״ד מביאין שפיר קאמר ב״ד מביאין. וכן הרמב״ם בר״פ י״ב מהל׳ שגגות כתב ב״ד מביאין ואח״כ פסק דצבור מביאין ופירש הכ״מ כמ״ש.

או תלמיד והוא ראוי להוראה וידע שטעו. ומסקינן בגמרא דאי ראוי להוראה לא צריכא דמה לי הוא מה לי אחד מהן אלא משנה יתירה קמ״ל דאפילו גמיר ולא סביר סביר ולא גמיר שאינו ראוי להוראה אפ״ה חייב ומסיים הרמב״ם בפ׳ י״ג מהלכות שגגות אבל אם היה עם הארץ הרי זה פטור. שאין ידיעתו באיסורין ידיעה ודאית.

בין שעשו ועשה עמהם בין וכו׳. זו ואצ״ל זו קתני. גמרא:

ב **הורו בית דין.** ועשו רוב צבור על פיהם. רש״י:

[*רבי אליעזר אומר וכו׳. כתב הר״ב והלכה כר״א וכ״כ הרמב״ם ומשום דר״ע כוותיה ס״ל:

שהיושב בביתו. אמר ליה ר״ע לפי שהיושב בביתו וכו׳. רש״י:

ג **הרי אלו פטורין**. פירש הר״ב דכתיב ונעלם דבר [כדתנן בסיפא] קרי ביה ונעלם מדבר מ״ם דונעלם שדיא אדבר. ומ״ס נדרשת לפניו ולאחריו וקרי ביה ונעלם מדבר. רש״י. ועיין במשנה ב׳ פרק דלקמן לענין עבודה זרה:

יש נדה בתורה אבל השומרת וכו׳. ומשכחת לה נמי כי הא דתנן פ״ב משנה ד׳:

אבל המוציא מרה״י לרה״ר פטור. פירש הר״ב דאמרי וכו׳ דכתיב אל יצא. ודרשינן לא תפיקו ועמ״ש ריש שבת בדבור ושתים שהן ארבע וכו׳ ובגמרא והא כתיב ולא תוציאו משא מבתיכם דירמיה י״ז [כ״ב] [ומשני דאמרי דהוצאה והכנסה הוא דאסור מושיט וזורק שרי] ומ״ש הר״ב זריקה והושטה. עיין פי״א דשבת משנה ב׳ וד׳:

ד **וידע א׳ מהן שטעו וכו׳ פירש הר״ב דאמר קרא ואם כל עדת וגו׳ עד שיהיו כולם מסכימין בשגגה**. הכי אמר רבי יוחנן ד״ג ובמסקנא לא קאי אלא אי איכא כולם הויא הוראה. אי לא לא. והיינו דתנן ואמר להם טועים אתם דאי לא אמר הכי כיון דכולם היו הוי שגגת ב״ד:

או שלא היה מופלא של ב״ד שם. ואפילו היה מנינם שלם. ר״ל שבעים ואחד. הרמב״ם. וטעמא בגמ׳ מפני מה [אמרו] הורו בדבר שהצדוקים מודין בו פטורין [כדפירש הר״ב לעיל] מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו. לא היה מופלא של ב״ד שם נמי פטורים. מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו:

או זקן שלא ראה לו בנים. וכן העתיק הר״ב גם הרמב״ם בפירושו. אבל בחבורו (פי״ג הלכה א׳ מה״ש) כתב או זקן או שלא ראה בנים וכן בברייתא פרק ד׳ דסנהדרין דף ל״ו. אין מושיבין בסנהדרין זקן וסריס. ומי שאין לו בנים. והעתיקה הרמב״ם בפ״ב [הלכה ג׳] מהלכות סנהדרין. וכתב זקן מופלג בשנים. ובפירוש רש״י זקן ששכח כבר צער גידול בנים ואינו רחמני:

עד שיהיו כולם ראויים להוראה. פירש הר״ב שנאמר בסנהדרין והתיצבו שם עמך. עמ״ש בזה במשנה ה׳ פ״ד דקדושין [ד״ה ולא] דלמסקנא מונשאו אתך נפקא:

מביאין פר. רבי מאיר כדאית ליה. ור׳ יהודה כדאית ליה. ור״ש כדאית ליה. במתני׳ דלקמן. רש״י:

מזידין ועשו שוגגים וכו׳ פטורים. פירש הר״ב דמזיד לאו בר קרבן. ולשון רש״י דאם כל עדת ישראל ישגו כתיב דבעינן שוגגים בבית דין.

ה **שנים עשר שבטים מביאין**. כתב הר״ב דסבר ר׳ יהודה כל שבט ושבט אקרי קהל שנאמר ויעמוד יהושפט בקהל יהודה. ובגמרא [דף ה׳ ע״ב] מתקיף דלמא שאני התם דהוי [נמי] בנימין אלא מדכתיב (בראשית מ״ח:ד׳) ויאמר אלי וגו׳ ונתתיך לקהל עמים ומאן איתיליד ליה בנימין. וליכא למימר דהכי קאמר דלכי מתיליד בנימין הוי שנים עשר שבטים קהל. דא״כ ביהושפט אע״ג דהוי תרי אמאי אקרו קהל. וא״ת י״ג שבטים הוה ליה למימר דהא איכא מנשה ואפרים. לא קשיא דמסקינן בגמרא [דף ו׳ ע״ב] דלא נאמר על שם אחיהם יקראו בנחלתם אלא לנחלה. ובדגלים ונשיאים לחלוק כבוד לדגלים ונשיאים:

רש״א י״ג פרים. פי׳ הר״ב שאין ב״ד מתכפרים וכו׳ דבוהקריבו הקהל דריש ה׳ דהקהל:

שאף אלו שלא חטאו מביאין ע״י החוטאין. דדריש קהל הקהל [*לגרירה שאותן שלא חטאו יהיו נגררים אחר החוטאים] ור״מ לא דריש. ובמ״ג פ״ב דסוטה דריש ליה ר״מ אלות האלות. ותו דר״י הכא דריש ה׳ לרבויא והתם דריש למעוטי. כבר תמהו זה בתוס׳ דהתם דף י״ז. ומ״ש הר״ב ואפילו עשה שבט אחד והוא רוב ישראל וכו׳ הכי תניא בגמרא [דף ה׳ ע״ב] ודייקינן נמי מדתנן לקמן ושאר כל השבטים פטורים. דלא צריכא. דממילא שמעינן מדתנן אותו שבט חייב. אלא הא קמ״ל דבהוראת ב״ד הגדול. שאר שבטים חייבים ועיין לקמן:

רש״א ח׳ פרים. דס״ל מעיני הקהל. כדאמרי אינשי מעיני דפלניא. וה״נ ה״י לשמוש אתא. מעיני של קהל:

ובעבודה זרה. אע״ג דרבי יהודה לא תני בעבודה זרה משום דממילא אתיא איצטריך ליה לר״ש למתני בהדיא. דלא תימא כיון דמיקל מדרבי יהודה ה״מ בשאר מצות. אבל בעבודה זרה דחמירא להביא פר ושעיר. אימא דמודה. הלכך צריכא. ועמ״ש בפ״ב מ״ב:

הורו ב״ד של א׳ מן השבטים וכו׳. אותו השבט חייב. דר׳ יהודה ה״י דהקהל דמעיני הקהל. נמי דריש.

ועשה אותו השבט. פי׳ הר״ב ואין כאן רוב מנין וכו׳ ודברי תימה הן דמשמע דאי הוו רוב מנין אפי׳ שאר שבטים חייבים והא ליתא. דלא אמרן לעיל בסמוך דשבט א׳ מחייב שאר שבטים אלא בהוראת ב״ד הגדול. כמ״ש שם. וז״ל הרמב״ם לדעת ר׳ יהודה שבט א׳ שעשה בהוראת ב״ד הגדול שאר השבטים מביאין על ידו כשהיה רוב הקהל ולפיכך אומר בכאן ושאר שבטים פטורים. לפי שהיה אותו השבט עושה בהוראת עצמו. ע״כ:

פרק ב

א **הורה כהן משיח**. והוא מופלא ראוי להוראה. גמ׳:

מביא פר. שנאמר בפ׳ ויקרא אם הכהן המשיח יחטא וגו׳ והקריב וגו׳ פר וגו׳ [ועיין לקמן מ״ו] ובגמ׳ פשיטא אמר אביי הב״ע כגון שהורה ושכח

מאיזה טעם הורה. ובשעה (שטעה) [צ״ל שעשה] אמר הריני עושה על דעת הוראתי מהו דתימא כיון דאילו מתידע ליה הדר ביה. כמזיד דמי. ולא לחייב [קרבן] . קמ״ל.

מזיד ועשה שוגג פטור. לגמרי קאמר כמ״ש במ״ג:

שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת ב״ד. כדפי׳ הר״ב במ״ג:

ב **מתכפר לו בפ״ע**. כגון דמורו בתרי איסורי ב״ד בחלב. והוא בעבודה זרה. [א״נ אפכא כדאיתא בגמ׳] (דף ז׳ ע״ב) דאי הורה הוא בפ״ע. ולא הורו ב״ד כלל לא אצטריך למתני דחייב להביא פר דמקרא מלא הוא אלא כי אצטריך למתני כגון דהורו בב׳ איסורי. רש״י:

שאין ב״ד חייבין וכו׳. לשון הר״ב כלומר דין הוא שהמשיח מתכפר וכו׳. וכן פירש״י וההוא דפירש הר״ב לעיל דנפקא לן מקרא דכתיב על חטאתו. הכי איתא בברייתא. אבל ק״ל דבגמ׳ מייתי לה אמתני׳ וקאמר מה״מ דת״ר וכו׳. ואי איתא דמתני׳ אשאין סמיך. מאי קשיא ליה. ומאי מהדר ליה. הא מתני׳ גופא תני טעמא. אלא נ״ל דתנא דידן לאו לראיה מייתי אלא מילתא באפי נפשה היא. וה״ק ואין. וכה״ג ריש פ״ק דביצה [מ״ב] שאפר כירה וכו׳ מפרשי׳ בגמ׳ ואפר כדפי׳ הר״ב שם וכבר כתבתי בסוף פ״ו דערובין [ד״ה שאין] בשם הרא״ש דמפרש לה הכי במתני׳ דהתם. ואע״ג דלא אתמר עלה בגמ׳ כלום. ושם הבאתי לו ממשניות אחרות לראיה לדבריו. וכך נ״ל נמי הך דהכא דהוי כמו ואין. ומשום כהן משיח נסיב לה הכא. אע״ג דלענין ב״ד כבר תנן לה לעיל פ״ק מ״ג. וא״נ איידי אינך דאין חייבים וכו׳:

שאין ב״ד וכו׳. רש״י פי׳ ר״מ היא דאמר לעיל סוף פ״ק ב״ד מביאין וכו׳ ולפי מה שכתבתי לעיל בריש הפרק [ד״ה והלך]. בשם הכ״מ אין לדקדק במאי דתני ב״ד.. וככ״ע אתיא: וכן המשיח. כדפירש הר״ב במשנה דלקמן:

לא בעבודה זרה. דתנו רבנן לפי שיצאה עבודה זרה לדון בעצמה [פירוש רש״י שיצאה מכלל פר העלם דבר של צבור לדון בעצמה בהבאת פר ושעיר ע״כ]. יכול יהו חייבים על עקירת מצוה כולה נאמר כאן מעיני כו׳:

ג **וכן המשיח**. פירש הר״ב אינו חייב קרבן וכו׳ ולא כתב אינו חייב פר. כמ״ש בצבור. מטעמא דכתב רש״י דמשיח פטור מכלום כדאמר לקמן בפרק בתרא [דף י״א] מעם הארץ פרט למשיח דאינו מביא בשגגת מעשה כלל. ועיין בפירוש הר״ב משנה ז׳ בדברי ר״ש:

ולא בעבודה זרה וכו׳. פירש הר״ב דילפינן עבודה זרה משאר מצות מגזרה שוה כו׳ דבעבודה זרה לא כתיב בית דין. דהא כתיב ואם מעיני העדה נעשתה בשגגה והיינו מעשה. ומעשה אינו תלוי בב״ד. רש״י לעיל דף ז׳ ע״ב:

אין חייבין. אפשר לי לומר דהא דדייק תנא למתני אין חייבין והוי מצי למתני ולא בעבודת כוכבים אלא וכו׳ וכדתנן לעיל וכן לקמן דמשום דבשגגת מעשה פליג ר׳ כדתניא בגמ׳ וה״א דמתני׳ ר׳ היא ומש״ה לא קתני וכן משיח. קמ״ל במאי דתני אין חייבין כלומר דאף כהן משיח אינו חייב אבל בגמ׳ דייק לה כי היכי דבסיפא לא קתני וכן משיח. וליכא מאן דפליג אלא ה״ה ה״נ ה״ה. ואיכא למידק אמאי נסיב מסיפא ולא מרישא:

אין ב״ד חייבין עד שיורו בדבר שזדונו כרת וכו׳. פי׳ הר״ב שכל הכריתות שבתורה הן שלשים ושש [ומני להו בריש כריתות] ועל כולן חייבין על שגגתן חטאת דכתיב (במדבר ט״ו:כ״ט-ל׳) תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה וגו׳ הוקשה כל התורה כולה לע״ז מה להלן ע״ז [כדפי׳ הר״ב סוף פ״ק] שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. אף כאן שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. וילמד עליון. פ׳ דכי תשגו דבצבור. מתחתון. מדכתיב ואם נפש וכתיב תורה אחת וגו׳ גמרא [דף ח׳]. ומ״ש הר״ב חוץ מחמשה. דטומאת מקדש וקדשיו תרתי. טמא הבא למקדש וטמא האוכל קדש:

[*וכן המשיח וכו׳. עיין מ״ש במשנה ז׳ בדבור המתחיל אשם ודאי וכו׳]:

ד **אין חייבין על עשה וכו׳**. פירש הר״ב ב״ד שהורו. וכן פירש״י משום דכהן משיח פלוגתא בסוף פרקין בגמ׳ [דף ח׳].

על עשה שבמקדש. פירש הר״ב כגון שנטמא במקדש וכו׳ כדתנן במשנה ג׳ פ״ב דשבועות:

ואין מביאין אשם תלוי וכו׳. כתב הר״ב שכל דבר שחייבין על שגגתו וכו׳ [עיין בריש מתניתין ז׳] יליף לה בגמרא דבחטאת קבועה כתיב ואם נפש וגו׳ מכל מצות ה׳ וגו׳ ואשם. ובאשם תלוי כתיב נמי מכל מצות ה׳ וגו׳ ואשם. וכ״כ הר״ב במשנה ב׳ פרק ה׳ דכריתות. ומ״ש הר״ב וטומאת מקדש הואיל ואין חייבין על שגגתו חטאת. ר״ל קבועה. אבל עולה ויורד לא קרינן חטאת סתמא:

פרוש מן הנדה. כשנטמאה בשעת תשמיש כדפירש הר״ב. ומשנה ד׳ פ״ב דשבועות כתבתי מנא יליף לה. ורש״י שפירש בכאן פרוש מן הנדה. כלומר בסמוך לווסתה לא דק דההיא מלתא אחריתא התם בברייתא ולא קאי אמתניתין:

ומצות לא תעשה לא תבא אל הנדה. פירוש כשנטמאה בשעת תשמיש. ויליף לה בגמ׳ פרק ב׳ דשבועות דף י״ח דכתיב (ויקרא י״ח:י״ט) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב. ולא תקרב נמי לא תפרוש הוא דכתיב [ישעיה ס״ה ה׳] האומרים קרב אליך אל תגש בי כי קדשתיך פירש״י ליצני הדור היו

אומרים לנביא עמוד בעצמך אל תגש בי שלא אטמאך שאתה קדוש ואני טמא. קדשתיך. טמאתיך. כמו הן ישא איש בשר קדש. (חגי ב׳:י״ב) וכמו פן תקדש (דברים כ״ב) :

ה **אין חייבים וכו׳**. פירש הר״ב לא ב״ד ולא המשיח. וכן פירש״י ולפי מאי דפי׳ במתני׳ דלעיל בב״ד ולא במשיח משום דר׳ עקיבא פליג בסוף פירקין. ה״נ לא ה״ל לפרש אלא בב״ד דבכולן פליג:

על שמיעת הקול וכו׳. ועל טומאת מקדש וקדשיו. ובדין הוא דלא אבעי למתני דהא תני לעיל אין חייבין על עשה ועל ל״ת שבמקדש. וטעמא משום דהוה בעולה ויורד. וה״ה על שמיעת קול ועל בטוי שפתים דב״ד פטור. והא דקתני הכא משום דבעי אפלוגי רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא. רש״י.

ועל ביטוי שפתים ועל טומאת וכו׳. וה״ג נמי במשנה ד׳ פ״ב דכריתות ויראה לי טעמא אע״ג דבכתוב קדים טומאת מקדש הואיל ואין המקדש קיים. ובטוי שייך בכל זמן להכי אקדמה:

והנשיא כיוצא בהם. פירש הר״ב מלך ששגג וכו׳ ולא בעינן שהורה שאין שגגתו תלויה בהוראתו. וחייב על שגגת מעשה בלבד דלא כב״ג. וכדתניא בגמרא בריש פירקין. ומ״ש הר״ב דבכל הנך כתיב ואם לא תגיע וגו׳ יצא מלך וכ״ג כו׳. הכי איתא בברייתא בגמרא [דף ט׳]. והרמב״ם הקדים וכתב. וכן כהן גדול לדעת רבי יוסי פטור וכו׳ לפי שנאמר וכו׳. ומ״ש הר״ב שאינן באין לידי עניות מסיים בברייתא נשיא דכתיב (ויקרא ד׳:כ״ב) ועשה אחת מכל מצות ה׳ אלהיו מי שאין על גבו אלא ה׳ אלהיו פירש״י דהיינו מלך ומלך לעולם עשיר הוא. משיח דכתיב (שם כ״א) והכהן הגדול מאחיו. בנוי בכח בחכמה ובעושר וכו׳. כמ״ש הר״ב במשנה ג׳ פרק קמא דיומא:

רבי עקיבא אומר הנשיא חייב בכולן. כתב הר״ב והאי דכהן משיח פטור וכו׳ לדברי רבי עקיבא וכו׳ לא דייק בלישניה דאכתי לא שמענו דס״ל דפטור וכתב והאי וכו׳. דאי משום דלא נקט אלא נשיא. הא רבי יוסי הגלילי נמי לא נקט אלא נשיא ושניהם שוים לדידיה. ואין לומר דלרבי יוסי דפוטר בנשיא. כי תידוק הא משיח חייב הוי לחומרא. דהא ליתא דכי מחמרינן לחיוביה קא מייתי חולין לעזרה. ולשון הרמב״ם ור״ע אומר נשיא חייב לפי שנאמר וכו׳ אמנם כהן גדול אינו חייב וכו׳. לדעת ר״ע וכו׳. ומ״ש הר״ב וכיון שמיעטו הכתוב מעשירית האיפה. נתמעט נמי וכו׳ דכתיב בסוף אותה פרשה וכו׳ מאחת מאלה וכו׳. מדכתיב בסוף ולא כתביה בדלות. אי נמי בעשירות דייקינן אבל מלישנא דאחת לחוד לית לן למידק דא״כ הא כתיב (שם ה׳) והיה כי יאשם לאחת מאלה ואימא הכי נמי כל המתחייב באחת מתחייב בכולן. ושאין מתחייב באחת אין מתחייב בכולן. ואמאי רבי עקיבא מחייב הנשיא חוץ משמיעת קול. גמרא (שם) :

שהמלך לא דן ולא דנין אותו. הכי תנן במשנה ב׳ פרק ב׳ דסנהדרין ואסיפא סמיך. דתני סיפא לא מעיד ולא מעידין אותו. ויש ספרים דגרסי הכא הסיפא נמי. ואע״ג דמוקמינן לה התם במלכי ישראל כדפי׳ הר״ב שם. הרי כתבתי גם שם דלא אמעוטי מלכי בית דוד מן לא מעיד. אלא בעידי נפשות דחמירי. אבל בשאר עדות אין מעידין אפילו מלכי בית דוד. משום דצריכים לעמוד. וכתיב שום תשים וגו׳. וס״ל לרבי עקיבא דכיון דאין הנשיא בכלל עדות הלכך לא שייך בהו שמיעת קול. אפילו בעדות שיכולין להעיד. והשתא אתי שפיר דהר״ב והרמב״ם פסקו דלא כר׳ עקיבא. ואע״ג דטעמא קאמר. משום דהאי טעמא לא מכרעא כלל למעוטי מלך משמיעת קול היכא דשייך גביה. והכ״מ בפ״י מהלכות שגגות כתב דלא מכרעא משום דראייתו של רבי עקיבא במלכי ישראל היא. ע״כ. ואי אפשר דתסגי לן בהא. דא״כ תקשה אדרבי עקיבא. דלאו ראיה היא כלל. דהא קרא כתיב (ירמיהו כ״א:י״ב) דינו לבקר משפט. אלא כדכתבתי. אבל מכל מקום קשיא לי דהכא פסקו הר״ב והרמב״ם בפירושו. וכן בפ״י מהלכות שגגות דלא כרבי עקיבא. והמלך חייב. ובריש פ״ד דשבועות דתנן שבועות העדות אינה נוהגת אלא בראויין להעיד. ממעטינן מלך כמו שכתבתי שם. וכן כתב בריש פ״י מהלכות שבועות. וצריך עיון. ומה שכתב הר״ב והא דתנינן אין חייבים וכו׳. וכך כתב הרמב״ם בסוף פרקין. כלומר ותקשה סתמא אסתמא:

ו **מביא כשבה ושעירה**. או או קתני. כדכתיבי קראי בהדיא בפרשת ויקרא. וכן והנשיא שעיר. שם בכתוב.

ומשיח ובית דין מביאין פר. כדפירש הר״ב במשנה ג׳:

ובית דין פר ושעיר. כדכתיב בפרשה שלח לך. ואמר לעיל [משנה ג׳ בפי׳ הר״ב] יליף מעיני מעיני. מה להלן ב״ד. אף כאן בית דין רש״י:

ז **ומשיח ובית דין פטורין**. פי׳ הר״ב דכתיב בקרבן צבור ונודעה וכו׳. ומשיח כבית דין. שאין חטאו ושגגתו שוה (כמו הב״ד כדלקמן). [וכמ״ש הר״ב לקמן] אבל נשיא אין שגגתו תלוי בהוראתו כמו שכתבתי במשנה ה׳:

אשם ודאי היחיד והנשיא והמשיח חייבים. דכתיב באשמות ואם נפש אחת. ונשיא ומשיח. בכלל נפש אחת הן. והא דתנן לעיל משנה ג׳ אין חייבים אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. וכן המשיח ואשם ודאי אין שגגתו חטאת. הכי משמע וכן המשיח דגבי אשם ודאי פר הוא דלא יביא אבל אשם ודאי יביא כהדיוט. רש״י.

ובית דין פטורין. פי׳ הר״ב שאין להוראת ב״ד עסק בהן. ואין אשם בא וכו׳ כמו שכתבתי במשנה ג׳ דאין חייבים אלא על דבר שזדונו כרת וכו׳:

והיחיד והנשיא והמשיח חייבים. דכולן בכלל נפש אחת הן. רש״י:

אלא שאין כהן גדול חייב וכו׳. מה שכתב הר״ב וכהן משיח אינו חייב וכו׳ כדמוכח לעיל בפירקין במשנה ג׳ כמו שכתבתי שם:

דברי ר״ש. כתב הר״ב שאין הלכה כמותו וכ״כ הרמב״ם. ואני תמיה דהא סתם לן רבי כוותיה במ״ד פרק בתרא דפרה. וכ״ש דסדר טהרות האחרון. ועי׳ מ״ש בר״פ בתרא דסוטה בענין מחלוקת ואח״כ סתם. והראב״ד בפ״י מהל׳ שגגות השיג על הרמב״ם וכתב המשיח אינו חייב בטומאת מקדש וקדשיו. ונראה בעיני שממשנה זו יצא לו. ומה שפוטר המלך משמיעת קול כר״ע דלעיל. ומסתלקין מעליו בזה כל קושיות הכ״מ.

ומה הן מביאין. נ״ל דדברי ת״ק הן. דמהדר על שמיעת הקול ודעמיה. וקאי איחיד. נשיא ומשיח. ולא הבינותי דברי רש״י בזה:

פרק ג

א **והנשיא מביא שעיר**. פי׳ הר״ב דכתיב על חטאתו אשר חטא. וכן לשון הרמב״ם בפירושו גם בחבורו בסוף הלכות שגגות. ואני תמיה שזה הכתוב בפרשת כהן משיח כתיב. והכי דריש ליה בברייתא בגמרא. לענין כהן משיח שעבר ואח״כ חטא. שמביא חטאתו משעבר דכתיב על חטאתו וכן הוא גם בתורת כהנים. ואפשר דאגב ריהטא נסבי להאי קרא. וכונתם היתה אהא דכתיב גבי נשיא או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא את קרבנו. ודרשי כאשר חטא מביא את קרבנו. אלא שלא ראיתי בגמרא ובת״כ דדריש לה כלל. ולהכי מסתבר דאין צריך קרא לכשחטא ואחר כך עבר שיביא כשחטא:

ב **כהן משיח מביא פר**. כבר כתבתי לעיל מהיכא יליף לה [בגמרא ות״כ] ומ״ש הר״ב שאין בין כהן העובד לכהן שעבר אלא עבודה וכו׳. וכן כתב הרמב״ם בפירושו. ותימה דבמתני׳ ד׳ תנן דזה וזה שוין בעבודת יה״כ וכ״ש עבודת שאר הימים. ודאם רצה כ״ג להקריב מקריב. כדתנן במשנה ב׳ פרק קמא דיומא והכי תניא בהדיא בגמ׳ דשוין בהקרבה כל יום. ובמשנה ט׳ פרק קמא דמגילה כתבו דלכל שאר הדברים שוין חוץ מפר יה״כ ועשירית האיפה. וכ״כ [הרמב״ם] בסוף ה׳ שגגות. ובפ״ק דיומא דף י״ב. פסק רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי דאמר ראשון חוזר לעבודתו. שני אינו ראוי לכהן גדול משום איבה. ולא לכהן הדיוט משום מעלין בקדש ואין מורידין. ומיהו מסיק התם דמודה רבי יוסי שאם עבר ועבד עבודתו כשרה.

והנשיא כהדיוט. ונייתי נשיא שעיר מק״ו ומה משיח שאין מביא חטאת בשגגת מעשה מביא חטאתו משעבר. נשיא שמביא [חטאת] בשגגת מעשה אינו דין שמביא חטאתו משעבר. ת״ל אשר נשיא יחטא. כשהוא נשיא אין כשהוא הדיוט לא. גמרא:

ג **עד שלא נתמנו חייבין**. כהדיוט ומשנתמנו פטורין ומשמע דלגמרו פטרינהו. וז״ל רש״י דרבי שמעון חטאת וידיעה בעי. וה״ה דפליג ר״ש ברישא דקתני נשיא שחטא ואח״כ עבר מגדולתו מביא שעיר. דר״ש קאמר נמי דאם נודע לו משעבר דאין מביא שעיר דחטאת וידיעה בעי כשהוא נשיא. ע״כ:

ד **ואין בין כהן משמש**. היינו ראשון שחזר לעבודתו. לכהן שעבר. היינו שני שמינו תחתיו. דלאחר שנעבר [פסול] הראשון מעבירים השני. רש״י. וכ״כ הר״ב במשנה ט׳ פ״ק דמגילה:

זה וזה שוים וכו׳. בפרק קמא דמגילה כתב הר״ב ומקריבין אוננין והכי תניא הכא בגמ׳:

ו **כל התדיר מחבירו קודם את חבירו**. פירש הר״ב דאמר קרא מלבד עולת הבקר וכו׳. עיין עוד מזה בריש פ״י דזבחים:

וכל המקודש מחבירו וכו׳. כתב הר״ב דהכי אשכחן בכהן וכו׳ לפתוח ראשון. פירש רש״י. לקרות בתורה. עיין משנה ת׳ פרק ה׳ דגיטין. ולברך ראשון פירש רש״י בזמון:

ז **האיש קודם לאשה להחיות וכו׳ והאשה קודמת לכסות**. פירש הר״ב שבושתה מרובה וכו׳. להחיות מסיק ב״י טור י״ד סימן רנ״א דהכי פירושו להצילם אם הם טובעים בנהר וכיוצא בזה. ונקיט כסות וה״ה לאכילה דחד טעמא הוא.

ח **כהן קודם לוי**. גמ׳. שנאמר בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים. [ד״ה א׳ כ״ג י״ג]. ועיין מ״ש הר״ב במ״ח פ״ה דגיטין. והרמב״ם בפירושו מנה עוד מעלות. ע״ש. ובחבורו סוף פ״ד מהלכות כלי המקדש:

ישראל לממזר. והרמב״ם בפירושו. וכן בחבורו סוף פרק ח׳ מהלכות מתנות עניים כתב ישראל לחלל. דבת חלל פסולה לכהונה. וחלל לשתוקי. ושתוקי לאסופי. ואסופי לממזר. שהממזר ודאי והאחרים ספק.

וממזר לנתין. כתב הר״ב זה בא מטפה כשרה וכו׳. גמ׳. ואפי׳ ממזרת שילדה מעובד כוכבים ועבד שהולד ממזר כדמוכח ממתנו׳ דספ״ג דקדושין וכ״כ הרמב״ם פט״ו מה׳ אסורי ביאה. וטור א״ה סי׳ ד׳. מ״מ יש בו מקצת כשרות מהאם. דהא אמרי׳ בסוף פ׳ המפלת (נדה דף ל״א) ג׳ שותפין באדם הקב״ה אביו ואמו וכו׳:

גר קודם לעבד. פי׳ הר״ב זה לא היה בכלל ארור וזה היה בכלל ארור גמ׳. וכתב הרמב״ם ר״ל ממה שכתוב בתורה ארור כנען. ועיין מ״ש בשם רש״י רש מתני׳ ג׳ פ״ק דקדושין:

וכהן גדול עם הארץ. בזמן בית שני שלא דקדקו לקיים והכהן הגדול [מאחיו] שיהא גדול בחכמה וכו׳ כמ״ש פ״ב משנה ה׳. כדפירש הר״ב במשנה ג׳ פ״ק דיומא:

קודם לכהן גדול עם הארץ. ועיין בפירוש הר״ב במ״ח פ״ה דגטין.

סליק לה מסכת הוריות וכולה סדר נזיקין בסייעתא דשמיא

אנא מהודה לעתיקא דעתיקין. שזיכני להשלים סדר נזיקין. ובכן מיסוד נבוני לחשים. הנני יוסף גם בסדר קדשים.